

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра соціально-економічної географії і регіонознавства
імені Костянтина Немця

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету геології, географії,
рекреації та туризму,
доктор геогр. наук, проф.



Віліна ПЕРЕСАДЬКО

« 04 » серпня 2024 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ
РЕГІОНОЗНАВСТВО**

Рівень вищої освіти	бакалавр
Галузь знань	10 Природничі науки
Спеціальність	106. Географія
Освітня програма	«Економічна, соціальна географія та регіональний розвиток»
Вид дисципліни	за вибором
Факультет	геології, географії, рекреації і туризму

2024/2025 навчальний рік


Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету геології, географії, рекреації і туризму
«26» серпня 2024 року, протокол №8

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: ст.викл кафедри соціально-економічної географії і регіонаознавства імені Костянтина Немця Денис СЕРЬОГІН

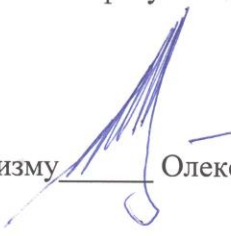
Програму схвалено на засіданні кафедри соціально-економічної географії і регіонаознавства імені Костянтина Немця
Протокол №9 від «26» серпня 2024 р.

Завідувач кафедри  Людмила НЕМЕЦЬ

«26» серпня 2024 р.

Програму узгоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Економічна, соціальна географія та регіональний розвиток»
Гарант освітньо-професійної програми  Катерина КРАВЧЕНКО

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету геології, географії, рекреації і туризму
Протокол №7 від «26» серпня 2024 р.

Голова науково-методичної комісії факультету геології, географії, рекреації і туризму  Олександр ЖЕМЕРОВ

«26» серпня 2024 р.

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «**Регіонознавство**» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки **бакалавра** спеціальності **106 Географія** освітньо-професійної програми **Економічна, соціальна географія та регіональний розвиток**

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни: формування комплексних знань про основні теоретичні засади регіонознавства, сучасні підходи до регіоналізації світу та регіонального розвитку, а також розуміння специфіки функціонування суспільно-географічних систем у різних макрорегіонах світу. Вивчення цієї дисципліни забезпечує розуміння регіональної політики, економічних та соціальних особливостей розвитку регіонів, а також аналіз взаємозв'язків між природним середовищем, населенням і господарством у межах регіонів.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни:

- Формування понятійного апарату регіонознавства та засвоєння основних теоретико-методологічних концепцій регіонального розвитку;
- Оволодіння методами та підходами до комплексного дослідження регіональних соціально-економічних систем;
- Аналіз регіональної політики, інтеграційних процесів та їхнього впливу на розвиток регіонів і держав у цілому;
- Вивчення територіальної організації населення і господарства регіонів світу та України, а також особливостей природокористування у регіональному контексті;
- Характеристика соціально-економічних, політичних та культурних особливостей різних регіонів світу й України, а також виявлення внутрішньорегіональних диспропорцій;
- Формування навичок аналізу та оцінки міжрегіональних відмінностей у рівнях розвитку, визначення перспектив регіонального розвитку.

1.3. Кількість кредитів: 3.

1.4. Загальна кількість годин: 90.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
За вибором	
Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Рік підготовки	
4-й	-
Семестр	
8-й	-
Лекції	
20 год.	-
Практичні заняття	
30 год.	-
Самостійна робота	
40 год.	-

1.6. Заплановані результати навчання:

формування загальних компетентностей:

- ЗК02. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК05. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- ЗК06. Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні.
- ЗК07. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

формування спеціальних (фахових) компетентностей:

- СК02. Здатність застосовувати знання і розуміння основних характеристик, процесів, історії і складу природи і суспільства.
- СК07. Знання і використання специфічних для географічних наук теорій, парадигм, концепцій та принципів відповідно до спеціалізації.
- СК12. Здатність до системного географічного мислення.
- СК13. Здатність проводити дослідження регіонального розвитку та різних аспектів територіальної організації суспільства.
- СК15. Здатність використовувати географічні інформаційні технології для вирішення експериментальних і практичних завдань у галузі географії та регіонального розвитку.

забезпечення досягнення наступних програмних результатів навчання:

- ПР01. Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії географії, а також світоглядних наук.
- ПР03. Пояснювати особливості організації географічного простору.
- ПР06. Використовувати інформаційні технології, картографічні та геоінформаційні моделі в галузі географічних наук.
- ПР09. Аналізувати склад і будову природних і соціосфер (у відповідності до спеціалізації) на різних просторово-часових масштабах.
- ПР12. Мати базові уявлення про територіальну організацію суспільства, концепції територіальних структур.
- ПР13. Володіти базовими знаннями з економічної та соціальної географії України і світу.
- ПР15. Аналізувати різні аспекти територіальної організації життєдіяльності суспільства.
- ПР16. Проводити аналіз регіонального розвитку та давати оцінку регіонального потенціалу

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких *результатів навчання:*

знати:

- наукові підходи до визначення змісту поняття «регіон», його класифікації, ієрархічні рівні, фактори регіоналізму;
- основні типологічні підходи до класифікації регіонів, включаючи їхні основні ознаки та критерії, за якими здійснюється поділ на регіони та підрегіони.
- склад адміністративно-територіальних одиниць різних рівнів (наприклад, області, райони, громади) і їх роль у системі регіонального управління.
- демографічні характеристики регіонів, включаючи етнічний, расовий та релігійний склад населення, а також його динаміку та тенденції.
- природно-ресурсний потенціал регіонів, включаючи ключові ресурси та їх вплив на економічний розвиток та екологічні аспекти.
- основні тенденції і результати соціально-економічних і політичних реформ на регіональному рівні, зокрема в ХХ-ХХІ століттях.
- галузеву спеціалізацію регіонів та їхню роль у міжнародних економічних відносинах;

- основи економіко-географічного районування та регіональної політики, включаючи методи аналізу і прогнозування регіонального розвитку.

вміти:

- використовувати теоретичні знання для аналізу та порівняння ключових показників соціально-економічного розвитку регіонів.
- використовувати критерії та дані для характеристики соціально-економічних умов розвитку регіонів, визначати їхні проблеми та перспективи.
- використовувати сучасні комп'ютерні та інформаційні технології для проведення географічних досліджень, картографічних аналізів і створення прогнозів.
- актуалізувати інформацію про зміни в соціальному, економічному та політичному житті регіонів, адаптуючи свої дослідження та пропозиції відповідно до сучасних тенденцій.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Основи регіонознавства

Тема 1. Вступ до регіонознавства

Огляд регіонознавства як наукової дисципліни. Визначення основних термінів та концепцій: регіон, регіонознавство, регіональна економіка. Аналіз історичних підходів до вивчення регіонів: класичні теорії І. Тюнена, А. Вебера, А. Льоша, Ф. Перру. Регіональні дослідження в контексті сучасних наукових поглядів. Міждисциплінарний характер досліджень. Класифікації регіонів: за функціональними ознаками, за сукупністю притаманних їм ознак, згідно Декларації про європейський регіоналізм, в економічному відношенні, за географічними ознаками. Типологія регіонів Дж. Фрідмана. Ієрархія регіонів. Ієрархічні рівні регіоналізації.

Тема 2. Глобалізація і регіоналізація

Основні підходи до регіоналізації світу. Теорії глобалізації та регіоналізації: вплив глобалізації на регіони, особливості регіональної політики. Економічні, соціальні та політичні аспекти глобалізації. Регіональна політика: сутність, цілі, завдання та напрями.

Розділ 2. Макрорегіони світу

Тема 3. Європа та Азія: регіональні особливості

Характеристика регіонів Європи. Фізико-географічні, історико-культурні та політичні аспекти регіонів Європи. Регіональна економічна інтеграція: Європейський Союз, європейські регіональні ініціативи. Вплив історії і культури на сучасні регіональні особливості. Аналіз економічних і соціальних характеристик ключових регіонів Азії. Розподіл природних ресурсів, економічні системи, соціальні особливості. Вплив регіональної політики на розвиток Азії. Регіональна інтеграція в Східній Азії, Південно-Східній Азії і Центральній Азії.

Тема 4. Америка, Африка, Австралія й Океанія: регіональні особливості.

Огляд фізико-географічних і економічних характеристик Америки. Аналіз основних регіонів, їх природних ресурсів і демографічних особливостей. Розгляд економічної інтеграції в Північній і Латинській Америці, а також впливу регіональних політик на розвиток континенту. Аналіз фізико-географічних і соціально-економічних характеристик Африки. Вивчення основних регіонів континенту, їх природних ресурсів, демографії і політичних систем. Розгляд інтеграційних процесів на континенті і їх впливу на регіональний розвиток. Австралія: загальна характеристика. Регіони Австралії. Океанія: загальна характеристика. Меланезія. Мікронезія. Полінезія.

Розділ 3. Регіональна політика України

Тема 5. Регіональний розвиток України

Суспільно-географічні та фізико-географічні особливості регіонального розвитку України. Історія розвитку регіональної політики в Україні. Основні принципи і критерії

регіоналізації. Економічне і соціальне районування України. Проблеми і перспективи регіонального розвитку.

Тема 6. Україна в міжнародному контексті

Зовнішньоекономічні зв'язки України, участь у міжнародних і регіональних інтеграційних процесах. Співробітництво з Європейським Союзом та НАТО. Вплив глобалізації і регіоналізації на економічний і соціальний розвиток України. Інвестиційна політика і зовнішньоекономічні стратегії України.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Основи регіонознавства												
Тема 1. Вступ до регіонознавства	10	2	4			4	-	-	-			-
Тема 2. Глобалізація і регіоналізація	10	2	4			4	-	-	-			-
Разом за розділом 1	20	4	8			8	-	-	-			-
Розділ 2. Макрорегіони світу												
Тема 3. Європа та Азія: регіональні особливості	18	4	6			8	-	-	-			-
Тема 4. Америка, Африка, Австралія й Океанія: регіональні особливості.	16	4	5			7	-	-	-			-
Разом за розділом 2	34	8	11			15	-	-	-			-
Розділ 3. Регіональна політика України												
Тема 5. Регіональний розвиток України	18	4	6			8	-	-	-			-
Тема 6. Україна в міжнародному контексті	18	4	5			9	-	-	-			-
Разом за розділом 3	36	8	11			17	-	-	-			-
Усього годин	90	20	30			40	-	-	-			-

4. Темі семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
1	Понятійно-термінологічний апарат регіонознавства	2	-
2	Класифікація і типологія регіонів	4	
3	Глобалізація і регіоналізація	4	

4	Регіоналізація в Європі	4	-
5	Регіоналізація в Азії	4	
6	Регіоналізація Америки	2	
7	Історія розвитку регіональної політики в Україні	4	
8	Основні принципи та критерії регіоналізації в Україні	4	
9	Україна у міжнародних регіональних інтеграційних процесах	2	
	Разом	30	-

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
1.	Підготувати огляд сучасних теорій регіонального розвитку, що застосовуються в різних країнах світу. Визначити, які з них є найбільш актуальними для України та її регіонів.	4	-
2.	Знайти та проаналізувати кілька карт, що відображають процеси регіоналізації (економічні, соціальні, політичні) в різних макрорегіонах світу. Зробити висновки щодо факторів, що впливають на регіоналізацію.	6	-
3.	Проаналізувати вплив глобалізаційних процесів на регіональний розвиток у різних частинах світу. Особливу увагу приділити прикладам як позитивних, так і негативних наслідків глобалізації.	6	-
4.	Ознайомитися зі стратегічними документами, що визначають регіональну політику України (наприклад, Стратегія регіонального розвитку). Підготувати критичний аналіз основних положень, виявити сильні та слабкі сторони.	8	-
5.	Дослідити регіональні стратегії розвитку кількох європейських країн і порівняти їх з українською регіональною стратегією. Виділити ключові відмінності та спільні риси.	8	-
6.	Проаналізувати статистичні дані про соціально-економічні показники розвитку регіонів України	8	-
	Разом	40	-

6. Індивідуальні завдання

Програмою не передбачено

7. Методи навчання

- пояснювально-ілюстративні;
- репродуктивні;
- проблемного викладу;
- частково-пошукові;

8. Методи контролю

1. усне опитування (індивідуальне, комбіноване, фронтальне);
2. обговорення та дискусія,
3. перевірка практичних робіт;
4. поточний та підсумковий письмовий контроль.
5. дисципліна відбувається із застосуванням MODULAR OBJECT ORIENTED DISTANCE LEARNING ENVIRONMENT (MOODLE) та на платформі Zoom Video Communications.

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання						Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Разом	Екзамен	Сума
Розділ 1		Розділ 2		Розділ 3					
ПЗ 1	ПЗ 2	ПЗ 3	ПЗ 4	ПЗ 5	ПЗ 6	20	60	40	100
5	5	5	5	10	10				

Для допуску до складання підсумкового контролю (екзамену) здобувач вищої освіти повинен набрати не менше 20 балів з навчальної дисципліни під час поточного контролю, виконання практичних завдань, самостійної роботи.

ПЗ 1, ПЗ 2, ... – практичне заняття Практичне заняття 1-4 – 5 балів:

- доповіді за темами – 3 бали;
- відповіді на запитання, участь у дискусії – 2 бали.

Максимальну кількість балів (5 балів) здобувач отримує за умови, якщо завдання виконані повністю та правильно на основі глибоких знань теорії та застосування методики дослідження, продемонстровано творчий підхід до розкриття питання, зауваження до виконаних завдань відсутні. Високі бали (3-4 бали) здобувач отримує за умови, якщо завдання виконані вчасно та повністю, містить несуттєві недоліки, знання достатні. Якщо завдання виконано частково, висновки не аргументовані, у роботі зустрічаються суттєві помилки, знання поверхові або фрагментарні здобувач може отримати бали у діапазоні (1-2 бали). Якщо робота не здана оцінюється у 0 балів.

Практичне заняття 5-6 – 10 балів:

- доповіді за темами – 7 балів;
- відповіді на запитання, участь у дискусії – 3 бали.

Максимальну кількість балів (10 балів) здобувач отримує за умови, якщо завдання виконані повністю та правильно на основі глибоких знань теорії та застосування методики дослідження, продемонстровано творчий підхід до розкриття питання, зауваження до виконаних завдань відсутні. Високі бали (9-6 балів) здобувач отримує за умови, якщо завдання виконані вчасно та повністю, містить несуттєві недоліки, знання достатні. Якщо завдання виконано частково, висновки не аргументовані, у роботі зустрічаються суттєві помилки, знання поверхові або фрагментарні здобувач може отримати бали у діапазоні (5-1 бал). Якщо робота не здана оцінюється у 0 балів.

Контрольна робота, передбачена навчальним планом – 20 балів:

- питання, що передбачають розгорнуті відповіді – 4 *5 бали.

Екзамен – 40 балів:

- питання, що передбачають розгорнуті відповіді – 4 *10 балів.

Максимальну кількість балів (5 та 10 балів відповідно для поточної та підсумкової контрольної роботи) здобувач отримує за умови, якщо питання розкрито повністю та правильно на основі глибоких знань теорії та практики, продемонстровано творчий підхід та висловлені аргументовані власні думки. Високі бали (3-4 та 5-9 балів відповідно для поточної та підсумкової контрольної роботи) здобувач отримує за умови, якщо питання розкрито повністю, але містить несуттєві недоліки, продемонстровані достатні знання. Якщо питання розкрито частково, думки не аргументовані, у роботі зустрічаються суттєві помилки, знання поверхові або фрагментарні здобувач може отримати 1-2 та 1-4 балів відповідно для поточної та підсумкової контрольної роботи). Якщо відповідь відсутня – 0 балів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою
	для чотирирівневої шкали оцінювання
90-100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

10. Рекомендована література

Основна література

1. Безуглий В. В., Козинець С. В. Регіональна економічна та соціальна географія світу: Навч. посіб. К.: Академія, 2007. 688 с.
2. Головченко В.І. Регіонознавство: Азія, Африка й Латинська Америка: Навч. посіб. К.: Дипломатична академія України при МЗС України, 2013. 352с
3. Дорошко М., Ігнат'єв П. Регіонознавство. Підручник. К.: «Укрбланковидав», 2017. 492 с.
4. Дорошко М., Ігнат'єв П., Кривонос Р. Вступ до міжнародного регіонознавства: навч. посібник. К.: ВПЦ «Київський університет», 2018. 255 с.

5. Мезенцев, К.В. Регіональний розвиток в Україні: суспільно-просторова нерівність і поляризація: Монографія [Текст] / К.В. Мезенцев, Г.П. Підгрушний, Н.І. Мезенцева – К.: ДП «Прінт Сервіс», 2014. – 132 с.
6. Мезенцева Н.І. Економічна та соціальна географія України. Районна частина [Електронний підручник] / Мезенцева Н.І., Мезенцев К.В. – К. : КНУ імені Тараса Шевченка, 2008. – 141 с.
7. Менеджмент регіонального розвитку: монографія [Текст] / [під ред. О.В. Васильєвої, К.А. Фісуна]. – Х.: ХНАМГ, 2010. – 375с.
8. Топчієв О.Г. Регіоналістика: географічні основи регіонального розвитку і регіональної політики. Навч. посіб. / О.Г. Топчієв, Д.С. Мальчикова, В.В. Яворська. – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. – 372 с.
9. Топчієв, О.Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики: Навчальний посібник [Текст]/ О.Г. Топчієв. – Одеса: Астропринт, 2005. – 632 с.
10. Чмирьова, Л. Ю., Федяй, Н. О. Районування території України як один з факторів просторового соціально-економічного розвитку регіонів // Ефективна економіка № 3, 2013. Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1878>
11. Шаблій О.І. Основи загальної суспільної географії. Підручник для студентів вищих навчальних закладів [Текст] / О.І. Шаблій. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2012. – 296 с.

Допоміжна література

1. Бюджетний кодекс України / Документ № 2456-VI від 8 липня 2010 року
2. Великий тлумачний словник української мови [Текст] / [під ред. В.Т. Бусела]. – К.-Ірпінь: ВТФ «Перун», 2003. – 1440 с.
3. Гейман, О.А. Аналіз нерівномірності економічного розвитку регіонів України [Текст] / О.А. Гейман, О.М. Крупа // Проблеми економіки. – №3. – 2009. – с. 37-45
4. Географічна енциклопедія України: в 3-х томах. Т.3. [Текст] / [під ред. Маринича О.М.].
5. Глобальні трансформації. Політика, економіка, культура. — К.: Фенікс, 2003. — 584 с.
6. Закон України «Про засади державної регіональної політики» [Текст]/ Постанова Верховної Ради України № 156-VIII від 05.02.2015 р.
7. Закон України «Про місцеве самоврядування» [Текст] / Постанова Верховної Ради України № 280/97-ВР від 21.05.1997 р.
8. Закон України «Про місцеві державні адміністрації» [Текст] / Постанова Верховної Ради України № 586-XIV від 09.04.1999 р.
9. Закон України «Про столицю України – місто-герой Київ» [Текст]/ Постанова Верховної Ради України № 401-XIV від 15.01.1999 р.
– К.: Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана, 1993. – 480 с.
10. Коваль, Я.В. Регіональна економіка: Навчальний посібник / Коваль Я.В., Антоненко І.Я. – К.: ВД «Професіонал», 2005. – 272 с. Пістун
11. Кононенко О. Ю. Економічна географія: навчально-методичний посібник. – Київ: Видавець Кравченко Я.О., 2022. – 131 с.
12. Конституція України [Текст]/ Постанова Верховної Ради України № 254к/96-ВР від 28.06.1996 р.
13. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади / Розпорядження Кабінету Міністрів України № 333-р від 01.04.2014).
14. Копійка В. В., Шинкаренко Т. І. Європейський Союз: заснування і етапи становлення: Навч. посіб. — К.: Ін Юре, 2001. — 447 с.
15. Костріков С.В. Серьогін Д.С., Кравченко К.О. Практикум із створення ГІС-карт, просторового аналізу і геообробки на повноформатних ГІСплатформах (на прикладі ArcGIS 10.2 і QGIS 3.16): Навчально-методичний посібник для студентів вишів. Харків, 2022. 499 с.
16. Міжнародні інтеграційні процеси сучасності / А. С. Філіпенко, В. С. Будкін, М. А. Дудченко та ін. — К.: Знання України, 2004. — 304 с
17. Пістун, М.Д. Основи теорії суспільної географії: Навч.посібник для ун-тів [Текст] / М.Д. Пістун. – К. : Вища школа, 1996 . – 231 с.
18. Паламарчук М.М. Соціальне районування України як основа її адміністративно-територіального устрою [Текст] / М.М. Паламарчук //Адміністративно-територіальний

- устрій України крізь призму інтересів регіону та держави (Тези допов.) – Харків: Вид-во Харк. ун-ту, 1994. – С.5-6.
19. Паламарчук, М.М. Соціально-економічне районування України [Текст] / М.І. Долішній, М.М. Паламарчук, О.М. Паламарчук, Л.Т. Шевчук – Львів, Інститут регіональних досліджень НАН України, 1997. – 50 с.
 20. Пістун, М.Д. Сучасні проблеми регіонального розвитку України [Текст] / М.Д. Пістун, А.Л. Мельничук. – К.: Видавничо-поліграфічний центр “Київський університет”, 2013. – 290 с.
 21. Погорілко, В. Ф. Конституційне право України: Підручник / В.Ф. Погорілко, В.Л. Федоренко - К.: Правова єдність, 2010. - 432 с.
 22. Поповкін, В.А. Регіонально-цілісний підхід в економіці [Текст] / В.А. Поповкін. – К.: Наукова думка, 1993. – 97 с.
 23. Регіонознавство: підруч. для здобувачів ВНЗ [В. В. Копійка та ін.; за заг. ред. акад. НАН України Л.В. Губерського і В.А. Смоля]; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ : Київський університет, 2014. 638 с.
 24. Романюк, С.А. Політика регіонального розвитку в Україні: сучасний стан і нові можливості: Регіональні дослідження: монографія [текст] / С.А. Романюк. – К.: УАДУ, 2001. – 112 с.
 25. Соціальна географія: основи теорії : навч. посіб. / Я. Б. Олійник, А. В. Степаненко, І. В. Гукалова, Ю. М. Хвесик. – К. : ВПЦ "Київський університет", 2020. – 495 с.
 26. Статистичний щорічник України за 2022 рік [Текст] / [під ред. Вернера І.Є.]. Державна служба статистики України. Київ, 2023. - 386 с.
 27. Телешун, С. Окремі аспекти реформування адміністративно-територіального устрою в контексті останніх урядових позицій [Текст] / С. Телешун // Право України. – 2003. – № 1.
 28. Топчієв О. Г. Основи суспільної географії. — Одеса: Астропринт, 2001. — 560 с
 29. Удовиченко В.В., Пасько В.Ф. Територіальне планування : Навчальний посібник. Київ, 2024. 120 с.
 30. Юрківський В.М. Регіональна економічна і соціальна географія. Зарубіжні країни: Підручник. К.: Либідь, 2000.- 416 с.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Журнал «Економіка України». Режим доступу: <http://economyukr.org.ua/?lang=uk>
2. Верховна Рада України. Режим доступу: <http://rada.gov.ua/>
3. Державна служба статистики України. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Децентралізація в Україні. Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/>
5. Кабінет Міністрів України. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua>
6. Міністерство економіки України. Режим доступу: <https://www.me.gov.ua/>
7. Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України. Режим доступу: <https://mtu.gov.ua/>